

Cultura política i mercat electoral

Els enlluernaments conjunturals, els arravataments carismàtics o la força totèmica d'algunes paraules, consignes, imatges, eslògans o devocions, es manifesten assíduament en la política. Especialment, en la de to populista. La política populista acostuma a beneficiar-se d'una determinada il·lusió capaç de desvetllar emocions que moguin les voluntats. De vegades, la persistència del desànim, la crisi de confiança en el sistema, la perplexitat o la incapacitat d'entendre situacions socials complexes que sembla que no tenen sortida política ordinària, estimulen lideratges abrandats d'intenció populista. Com més fràgil i simplista és la cultura política d'una societat, com més presents hi siguin els temors i la sensació d'indefensió, més possibilitats hi ha perquè proliferin les derives populistes. El menyspreu de la capacitat política de l'electorat, per part del molts directors de campanya, acosta el màrqueting polític a la publicitat de producte i a les regles de les indústries de l'entreteniment. D'aquesta manera, l'embolcall predomina sobre el contingut, i la diversió i l'estirabot desplacen l'anàlisi.

En el cas de moviments d'ampla base social, sorgits de situacions o de condicions especialment dures, el malestar ha estat sovint l'esperó de la mobilització. Malestar, indignació, afartament col·lectiu. En moments de tensió extrema, alguns esclats de revolta han partit d'un clar objecte de desacord, d'una focalització de l'adversari o de la hipotètica identificació de la causa última dels mals, però sense disposar d'una idea clara del que volien construir. En canvi, utopies il·lustrades coetànies no comptaven amb prou energia social per poder vèncer. Potser perquè una sòlida base cultural és una condició necessària per a la comprensió i l'adopció multitudinària d'alguna utopia racionalista. I altres moviments socials, que atreïen prou energia i suport, no disposaven d'utopies compartides prou fermes i elaborades com per canalitzar la seva força transformadora. Passar de la negació a l'afirmació, de la denúncia a la proposició, sempre ha estat difícil. Requereix una disposició raonadora, un estat d'ànim reflexiu, una orientació constructora. Una cultura política.

La història ens mostra que quan una gran mobilització, un procés transformador d'envergadura o qualsevol mena de revolució social compen ten només amb el bagatge de la deses-

JOAN M. TRESSERRAS

COMUNICÒLEG, UAB

món i de la vida. Però, per canviar la societat, per justificar que tot pot ser i ha de ser diferent, cal exposar arguments, cal remoure les consciències, cal construir les bases d'una nova cultura. La ignorància, la displicència, la deixadesa intel·lectual, la renúncia a disposar d'informació, el desinterès per conèixer, la volubilitat de criteri, mai no poden ser la base d'una transformació.

La tendència a reduir la política, especialment durant les campanyes electorals, a un mer espectacle conté dues línies elementals de banalització.

La primera és la que la política professional projecta sobre ella mateixa en mostrar-se com una simple part, poc estimulante, de la indústria de l'entreteniment (fanfàrries, discursos de contingut simple però to solemne i pretensions, consignes, teatralització de visites a fàbriques i mercats on mai abans s'havia estat i on mai es tornarà, globus i caramels, músiques èpiques, adhesius, tarimes i altaveus, declaracions vagues sobre el "tema del dia", espais llogats plens de convençuts simulant eufòries esperançades, somriures forçats i ovacions, promeses de compromís segons quins siguin els resultats...). La segona línia de banalització consisteix a considerar que la majoria de la població se sentirà interpel·lada per aquesta reducció de la política a la faràndula electoral.

Durant la campanya, el seny s'arrapa al vertigen que produeix la impossible reducció de conviccions complexes o d'incerteses absolutes a unes poques frases amb gràcia. La campanya és, de fet, el test de resistència, la pista

americana, el tràngol iniciàtic que cal desplegar davant la inclinació general a la indiferència. La seva artificiositat, desvinculada de l'acció política quotidiana de la ciutadania compromesa, posa a prova la qualitat de la cultura democràtica de cadascú, la solidesa de les nostres posicions, el vigor i la vigència de les nostres aspiracions.

Potser sí que "la superficialitat és una elecció dels que són indulgents amb ells mateixos", però en un procés electoral, el principal repte personal és dir-se cadascú la pròpia veritat política. Com que el vot és secret, no ens cal enganyar-nos sobre les nostres intencions o inclinacions. Agosarats o entregats; displicents o fermes; cínics, audaços, claudicants; fent del vot un crit o un silenci; un gest humil o esnob. El nostre secret. Influirà només una mica en el resultat general. Però ens certificarà qui som. Encara que l'endemà sortim disfressats al carrer.

peració, de la ràbia continguda, de la urgència liquidadora de l'ordre/desordre existent, qui n'acaba obtenint benefici és un subjecte diferent del que ha protagonitzat la sacsejada històrica. Per això en l'època contemporània, disposar d'una densa cultura compartida és una exigència dels processos democràtics de canvi social.

Per defensar la continuació de les coses tal com estan no cal gaire sofisticació discursiva; n'hi ha prou a invocar i a proclamar una vegada i una altra que la realitat és com és perquè respon a la naturalesa profunda del

Durant la campanya, el seny s'arrapa al vertigen que produeix la impossible reducció de conviccions complexes a unes poques frases amb gràcia